

NEPSYPIIRTEISEN OPPILAAN TUKEMINEN KOULUSSA

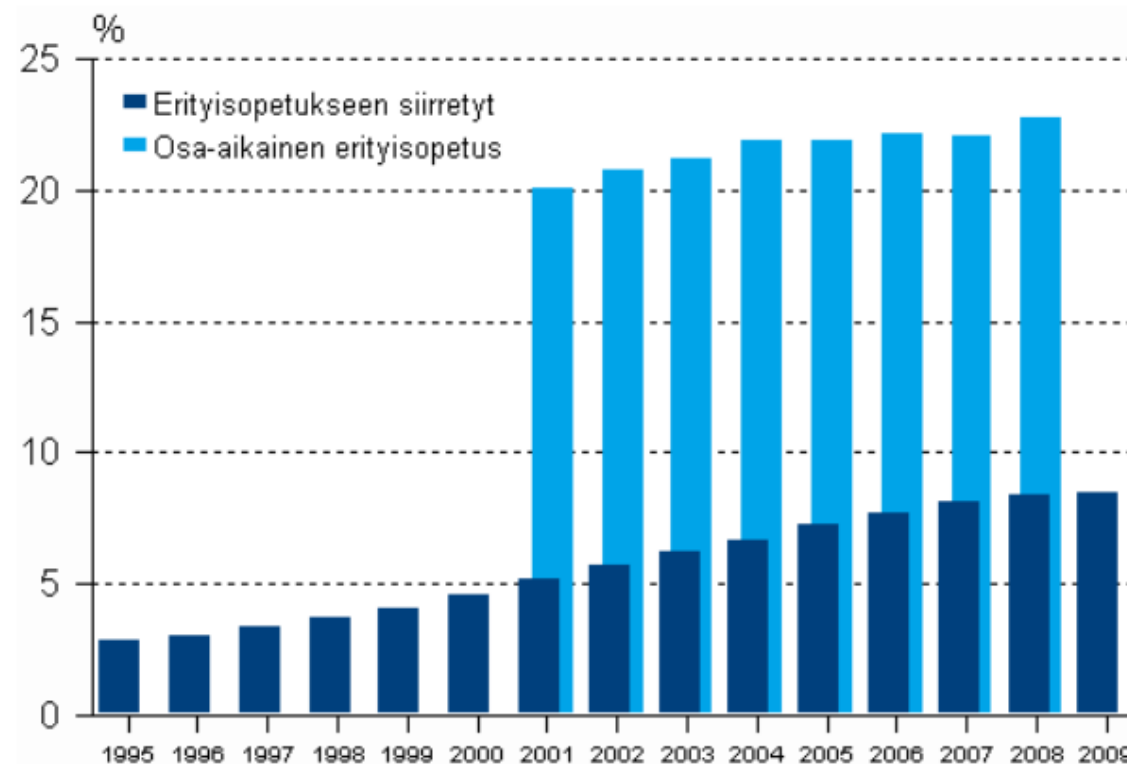
Jyväskylä 11.9.2025
Fil.tri Marko Kielinen

Oppimisen tuen uudistus syrjäyttää kolmiportaisen tuen mallin 1.8.2025

- ▶ Otettiin käyttöön vuonna 2011 ja luovutaan vuonna 2025
- ▶ Aiemmin oppilas oli joko otettu tai siirretty erityisopetukseen suoraan yleisopetuksesta, kolmiportaisen tuen muutoksen jälkeen otettiin käyttöön oppimisen ja koulunkäynnin tuen tasot: yleinen, tehostettu ja erityinen tuki
- ▶ Taustalla huoli kasvavasta erityisopetuksen tarpeesta
- ▶ Haluttiin korostaa jokaisen opettajan velvollisuutta tukea oppilasta oppimisessa
- ▶ Kouluissa tämä kolmiportaisen tuen malli koettiin raskaaksi ja oppilaan tukeminen ei usein onnistunut

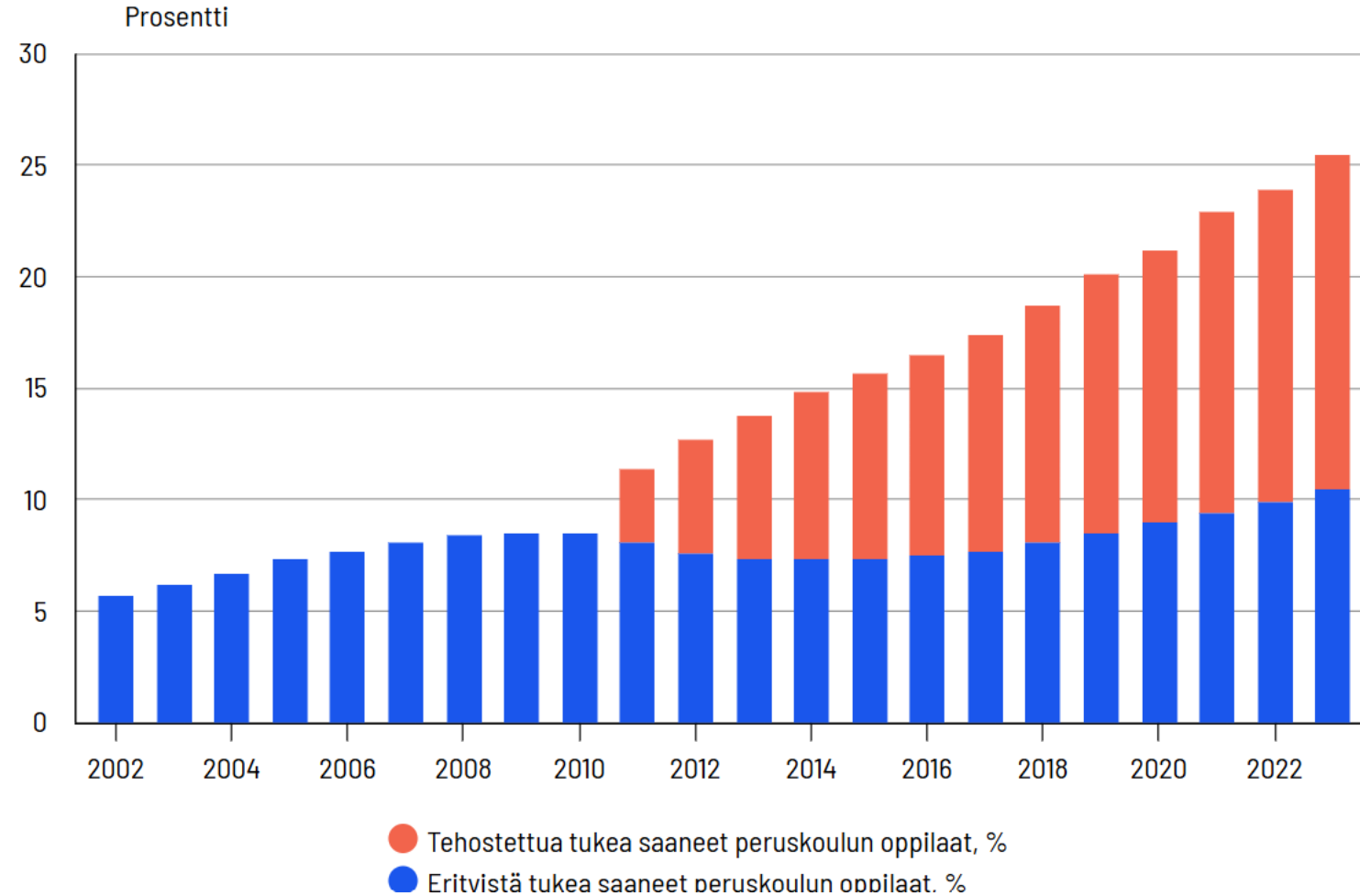
Erityisopetus ja resursointi

Erityisopetukseen siirrettyjen ja osa-aikaista erityisopetusta saavien peruskoululaisten osuus kaikista peruskoululaisista 1995-2009, %
1)

1) Osa-aikaisesta erityisopetuksesta on saatavissa vertailukelpoista tietoa vuosilta 2001-2008 (esimerkiksi vuosi 2008 viittaa lukuvuoteen 2008-2009). Erityisopetukseen siirrettyjen ja osa-aikaista erityisopetusta saavien määrää ei voi suoraan laskea yhteen, koska osa erityisopetukseen siirretyistä sai myös osa-aikaista erityisopetusta.

ERITYISOPETUS JA RESURSOINTI

Tilastokeskus 2024:

Tilastokeskuksen mukaan yhä useampi peruskoulun oppilas sai oppimisen tukea vuonna 2023. Tehostettua tukea sai 84 300 eli 15,0 % ja erityistä tukea 59 100 eli 10,5 % peruskoulun oppilaista. Tehostettua ja erityistä tukea saaneiden oppilaiden osuus kasvoi 1,7 prosenttiyksikköä edellisvuodesta.

5

Autismikirjo

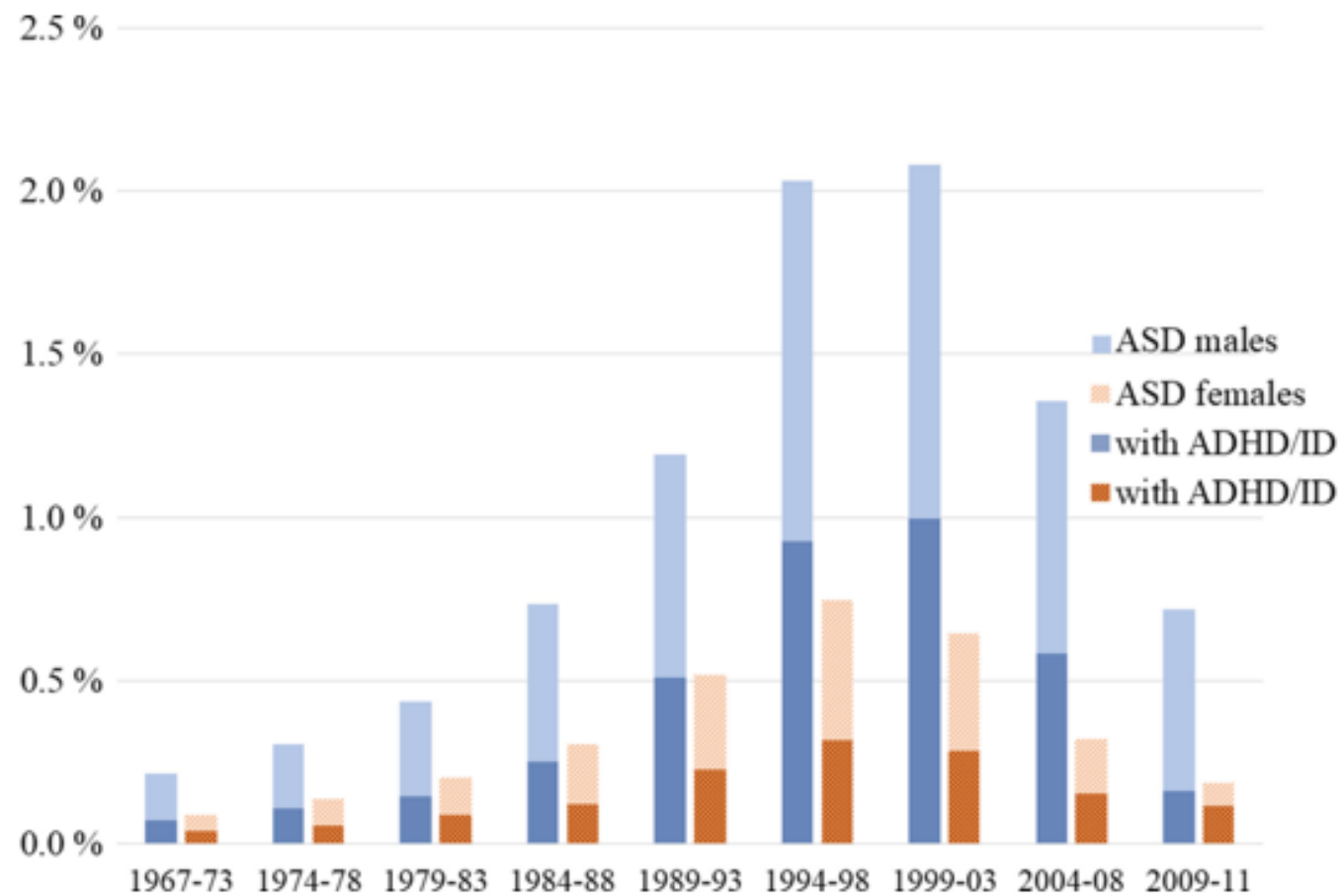
- Autismikirjon häiriö (autism spectrum disorder, ASD) on keskushermoston kehityksellinen häiriö, jonka ydinoireita ovat toimintakykyä häiritsevät, laaja-alaiset ja pysyvät sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kommunikation erityispiirteet sekä rajoittuneet, toistavat ja joustamattomat käytösmallit, kiinnostuksen kohteet tai aktiviteetit.
- Suomessa käytössä olevassa ICD-10-tautiluokituksessa autismikirjon häiriön diagnoosit luokitellaan laaja-alaisiksi kehityshäiriöiksi (F84). ICD-11-luokittelussa on käytetty termiä autism spectrum disorder, joka on suomennettu autismikirjon häiriöksi DSM-5-luokittelua mukaillen.
- Autismikirjon häiriö on vaikeusasteeltaan ja oirekuvaltaan hyvin heterogeeninen häiriö, minkä vuoksi diagnoosin asettamisikä vaihtelee.
- Tyttöjen ja naisten autismikirjon piirteiden tunnistaminen ja diagnostiikka voi olla vaikeampaa kuin poikien ja miesten, ja se vaatii huolellista perehtymistä.

Autismikirjon esiintyvyys

- Maailmanlaajuisessa katsaustutkimuksessa autismikirjon häiriön **esiintyvyyden mediaaniksi on arvioitu 1 %** (vaihteluväli 0,01–4,36 %). Suurin osa katsauksen tutkimuksista koski lapsia ja nuoria. (Zeidan, Fombonne & Scolah 2022)
- Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirissä syntymäkohortin 1992 epidemiologisessa tutkimuksessa (n = 4 424) vuosina 2000–2002 autismikirjon häiriön esiintyvyys 8–10-vuotiailla oli 0,88 % ICD-10:n mukaan ja 0,84 % DSM-IV:n mukaan. (Mattila, Kielinen & Linna 2011)
- Norjalaisessa rekisteritutkimuksessa autismikirjon lapsilla havaittiin selvä poikien yliedustus, joka tasoittui aikuisiällä. Tämä selittynee sillä että naiset saivat diagnoosin myöhemmin ja muuttuvista diagnoosikäytännöistä/kriteereistä (Posserud, Solberg & Engeland, 2021)

Autismikirjo ja ADHD

Male to female ratios in autism spectrum disorders by age, intellectual disability and attention- deficit/hyperactivity disorder

(Posserud et al.,2021)

ADHD eli Aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö (attention-deficit hyperactivity disorder, ADHD)

- **ADHD on toimintakykyä heikentävä neurokehityksellinen oireyhtymä**, joka voidaan diagnosoida lapsuudessa, nuoruudessa tai aikuisuudessa.

ADHD:n ydinoireita ovat pitkäkestoiset, ikä- ja kehitystasosta poikkeavat ja toimintakykyä haittaavat aktiivisuuden ja tarkkaavuuden säätelyn vaikeudet sekä impulsiivisuus.

- **Aistisäätelyn epätyypillisuus** voi liittyä paitsi autismikirjon häiriöön myös muihin kehityksellisiin ja psyykkisiin häiriöihin, kuten aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriöön (Jussila, Junttila & Kielinen 2020)

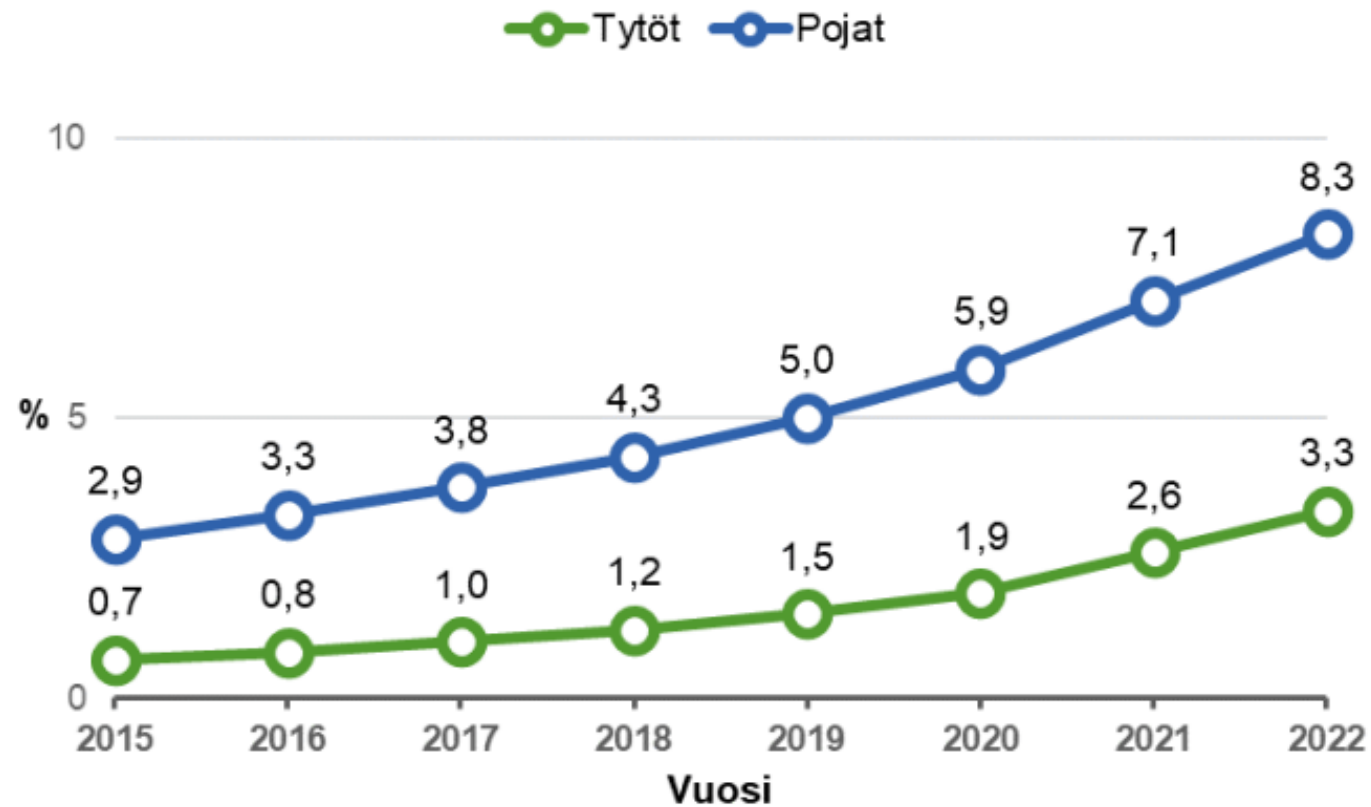
- **ADHD:n tausta on monitekijäinen**, ja sen ilmenemiseen vaikuttavat yhdessä erilaiset perimän ja ympäristön altistavat ja suojaavat tekijät. (vrt. vuoden Pohjois-Suomen 1966-kohorttitutkimukset)

- ADHD:n kanssa esiintyy usein samanaikaisesti muita häiriöitä tai sairauksia. Samanikäiseen väestöön suhteutettuna 7-17-vuotiaiden poikien ADHD-diagnoosien yleisyys vuonna 2022 yleisyys oli 8,3 %.

- ADHD-diagnoosit ovat selvästi yleisempiä pojilla kuin tytöillä (THL 2024).

- **Suomessa ADHD:n esiintyvyyden viimeisin arvio** vuonna 2023 oli 7-12-vuotiailla pojilla 11,3 % ja tytöillä 3,9 % ja 13-17-vuotiailla vastaavasti 9,5 % ja 5,7 %. (Käypähoito 2025)

Lasten ja nuorten (7-17-vuotiaat) ADHD-diagnoosien yleistymiskehitys samanikäiseen väestöön suhteutettuna vuosina 2015-2022 (THL 2024).

- ADHD-oireita epäiltäessä tehdään ensin yleinen ja systemaattinen kokonaistilanteen arvio. Liian nopea eteneminen ADHD-oireisiin painottuvaan arviointiin lisää diagnostiikan epätarkkuutta ja voi jättää huomioimatta muita tuen tarpeita.
- Diagnostiseen arvioon tarvitaan tietoa oireiden esiintymisestä ja toimintakyvystä eri tilanteissa nyt ja aiemmin, henkilön terveydentilasta, kehityshistoriasta, elämäntilanteesta sekä muista oireisiin vaikuttavista tekijöistä.
- ADHD-oireisiin kohdentuva tarkennettu arviointi aloitetaan, jos kokonaistilanteen arvion perusteella oirekuva viittaa ADHD:hen, oireet eivät selity muilla syillä, kuten elämäntilanteella tai -tavoilla, ja oireista aiheutuu haittaa toimintakyvylle (Esim. energiajuomat, sähkötupakka nikotiinipussit)
- ADHD-diagnoosin edellytyksenä ovat kehitystasosta poikkeavat ja haittaa aiheuttavat lapsuudessa alkaneet keskittymisen, aktiivisuuden säätelyn ja impulssikontrollin ongelmat, jotka ovat pitkäkestoisia, esiintyvät useissa tilanteissa eivätkä selity paremmin muilla häiriöillä.
- Arviointi vaatii yleensä useita tapaamisia ja tiedon hankkimista eri lähteistä.
- ADHD:n diagnoosin saaneilla on usein todettu korkeampi riski jäämisestä ns. addiktio -koukkuun (energiajuomat, sokerijuomat, päihteet ja huumausaineet)

Laki perusopetuslain muuttamisesta (1090/2024)

(Diaarinumero: OPH-531-2025)

- ▶ Oppilaalla on oikeus saada riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea koko perusopetuksen ajan.
- ▶ Oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukimuotoja käytetään sekä yksittäin että yhdessä toisiaan täydentävinä. Tukea annetaan niin kauan ja sen tasoisena kuin se on tarpeellista.
- ▶ Opetuksen järjestäjälle tulee velvollisuus suunnitella etukäteen eli tulevana keväänä syksyä 2025 varten ryhmäkohtaisia tukimuotoja niin, että tähän varataan tuntiresurssia joka viikolle vähintään 0,122 kertaa koulun oppilasmäärä.
- ▶ Opetuksen järjestäjällä on kuitenkin jatkossakin velvollisuus järjestää oppilaalle säännöllistä erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetusta silloin, kun oppilaan tuen tarve on jatkuva eikä ryhmäkohtainen tuki ole riittävää.
- ▶ Mallilomakkeet julkaistu Oph.fi-verkkosivuilla kesäkuussa 2025.

Ryhmäkohtaisen tuen järjestäminen

Yleinen tuki

- Yleistä, kaikkiin oppiaineisiin/oppimisen vaikeuksiin kohdistuvaa tukiopetusta
- Tavoitteena tuen varhainen tunnistaminen
- Tunti- ja henkilöstöresurssin kohdentaminen

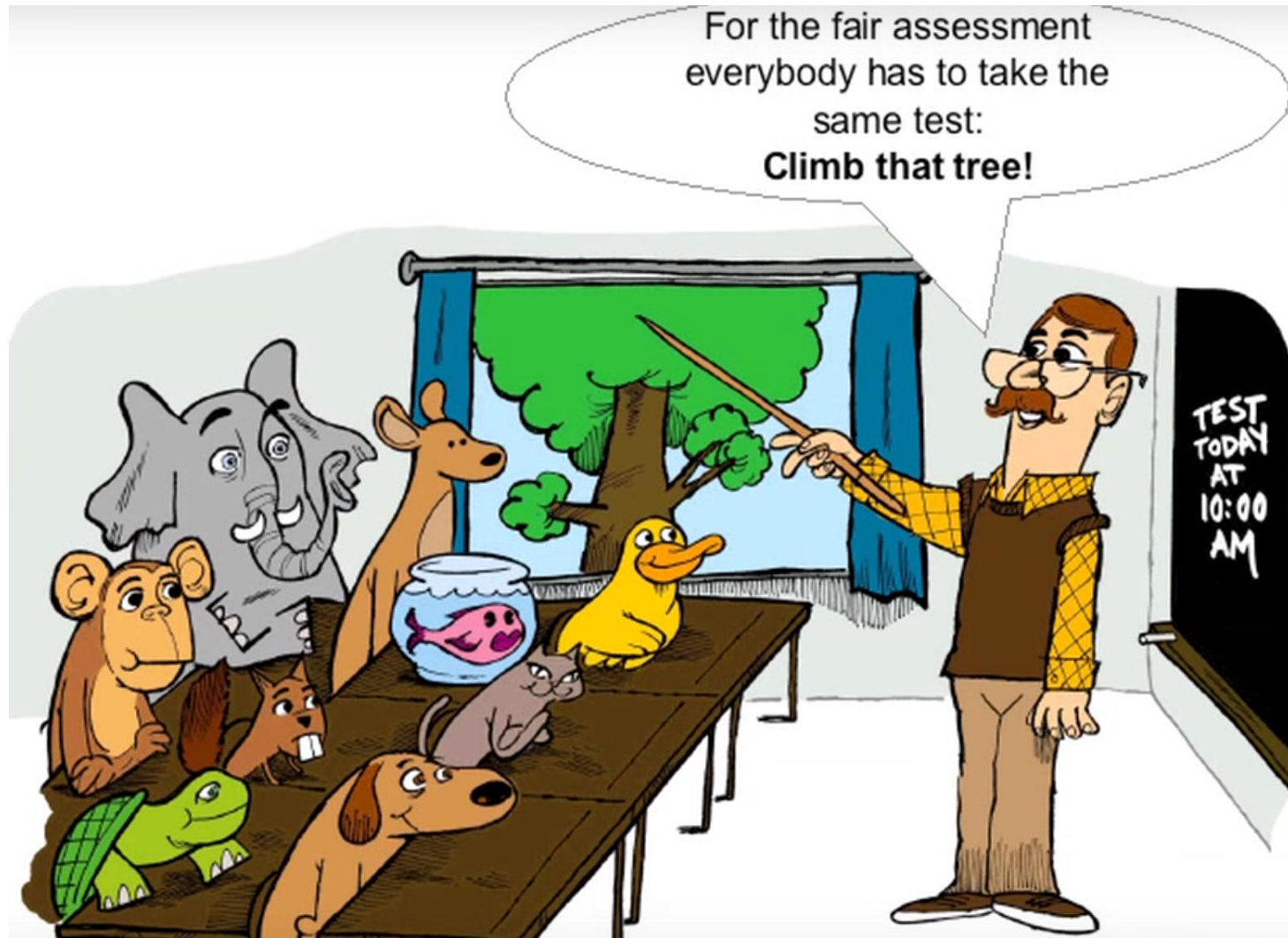
Opetuskielen tukiopetus

- Tukiopetus kohdentuu opetuskielen Oppimiseen
- Kielitietoista opetusta, joka tukee oppilaita eri oppiaineiden tekstien lukemisessa, niiden ymmärtämisessä ja tulkitsemisessä sekä omassa tuottamisessa.
- Erillään S2 -opetuksesta, joka on peruskielitaidon opetusta

Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä

- Tilapäistä ja opetusryhmän tarpeisiin perustavaa
- Samanaikaisopetusta tai joustavasti pienryhmässä

Mikä on tasavertaista toimintaa?

Oppilaskohtainen tuki

- ▶ Nykyiset erityisen tuen päätökset ja oppilaiden HOJKS:it sekä tehostetun tuen oppimissuunnitelmat ovat voimassa 31.8.2026 asti.
- ▶ Koulussa määritetään oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanne koulun, oppilaan sekä huoltajan näkökulmista.
- ▶ Tehdään arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta voidaan tukea ryhmä tai yksilötasolla.
- ▶ Niille oppilaille, joilla on tarve opiskella erityisluokassa tai saada säännöllistä ja jatkuvaa erityisopettajan opetusta, on tehtävä uuden lain mukainen hallinnollinen päätös oppilaskohtaisesta tuesta.
- ▶ Mikäli oppilaan opiskelu eteen hitaammin tai nopeammin ikäisiinsä oppilaisiin nähden, tehdään päätös tavoitekokonaisuuksittain etenemisestä.

Lähteet

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 ja Laki perusopetuslain muuttamisesta (1090/2024)

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/tekstikappale/9493271>

Lomakkeet:

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/esiopetuksen-tuen-mallilomakkeet-ja-prosessikuvaukset>

Käypähoito -sivusto

<https://www.kaypahoito.fi/>

-